Eduskunnan ympäristövaliokunnalle
Viite: HE 186/2022 vp

HELSINGIN YLIOPISTON ELÄINLÄINTEN HYVINVOINNIN TUTKIMUSKESKUKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI ELÄINTEN HYVINVOINNISTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Helsingin yliopiston eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Lausunnon valmistelijat: dosentti, vanhempi kliininen opettaja Laura Hänninen ja professori Anna Valros.

1 Yleiset kommentit lakiesityksestä

Lakiesitys ja etenkin sen perustelut ovat parantuneet lain valmisteluaikana aiemmasta. Yleisesti on erittäin kannatettavaa, että lakiesityksessä huomioidaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana saatua tieteellistä tutkimustietoa eläimille keskeisistä käyttäytymistarpeista, ja eläinsuojelussa otetaan nyt askel kohti kokonaisvaltaisempaa eläinten hyvinvoinnin edistämistä muuttamalla laki eläinten hyvinvointilaiksi. Nykyinen lakiesitys myös virallistaa jo olemassa olevia hyviä käytänteitä kuten puudutuksen ja jälkikivunhoidon nupoutettaville vasikoille sekä selventää jo olemassa olevaa lainsäädäntöä, kuten kiellon teurastaa tainnuttamattomia eläimiä tai jalostaa perinnöllisesti sairaita eläimiä.

Eläimet ovat tuntevia olentoja, joilla on fyysisiä ja psyykkisiä tarpeita sekä kyky tuntea positiivisia ja negatiivisia tuntemuksia. On myönteistä, että nyt esitetty lakiesitys pyrkii kohtelemaan myös kaloja osin samankaltaisesti kuin muita selkärankaisia. Tieteellinen tutkimustieto ei tue kalojen erilaista kohtelua.

Tyydyttämättömät käyttäytymistarpeet aiheuttavat eläimelle jatkuvaa turhautumista, stressiä, heikentävät eläimen hyvinvointia ja aiheuttavat kärsimystä. Yhteiskunnan tuella ja siirtymäajoilla eläinten pitoa on tutkitun tiedon avulla mahdollista muuttaa lakiesityksen kaavailemaan suuntaan eläimen perustarpeita paremmin tyydyttäväksi.

On hyvä, että lainsäädäntöön lisätään tavoitteeksi eläinten kunnioitus, koska jo Lissabonin sopimus vuodelta 2009 toteaa eläimet tunteviksi olennoiksi (*sentient beings*). Itseisarvo mainitaan käsitteenä lakiesityksen perusteluissa. Käsite on kiistämättä myös ongelmallinen, sillä eri viiteryhmät määrittelevät itseisarvokäsitteen omasta näkökulmastaan ja huomattavasti toisistaan poikkeavilla tavoilla. Perusteluissa käsitettä on kuitenkin avattu selkeästi korostaen, että lakiesityksessä itseisarvon käsite mielletään suppeasti: se ei rajaa totuttua eläinten pitotapaa eikä muuta eläimen oikeudellista asemaa. On hyvä, että lain perusteluissa on tunnustettu, että *eläin on arvokas sinällään*

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
ELÄINLÄÄKETIETEELLINEN TIEDEKUNTA
VETERINÄRMEDICINSKA FAKULTETEN
FACULTY OF VETERINARY MEDICINE

Eläinlääketieteellinen tiedekunta, PL 66 (Agnes Sjöbergin katu 2), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelin +358 2941 911, www.helsinki.fi/fi/elainlaaketieteellinen-tiedekunta
Veterinärmedicinska fakulteten, PB 66 (Agnes Sjöbergs gata 2), 00014 Helsingfors universitet
Telefon +358 2941 911, www.helsinki.fi/sv/veterinarmedicinska-fakulteten
Faculty of Veterinary Medicine, P.O. Box 66 (Agnes Sjöbergin katu 2), FI-00014 University of Helsinki
Telephone +358 2941 911, www.helsinki.fi/en/faculty-of-veterinary-medicine

(itseisarvo) riippumatta sen välinearvosta ihmiselle. Tämän nostaminen myös pykälätasolle olisi selkeyttänyt ajatusta edelleen.

On perusteltua, että vaatimus lajityypillisten tarpeiden täyttämisestä kohdistetaan myös hoidossa oleviin luonnonvaraisiin eläimiin. Vaikka akuutisti sairas ja kivulias eläin usein vähentää aktiivisuutta ja sosiaalisia kontakteja, sen toipumisvaiheessa ymmärrys lajikohtaisista vaatimuksista myös edistää eläimen parantumista ja luontoon palauttamista. Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tehdyn tutkimuksen mukaan luonnonvaraisia eläimiä hoitavilla on keskenään erilaisia käsityksiä esimerkiksi eutanasian ajankohdasta, joten lainsäädännöllinen ohjaus selkeyttää tilannetta. Lakiesitykseen tulleet eläinkauppaa koskevat rajaukset ovat ehdottomasti kannatettavia.

Monet ihmisen hallinnassa olevista eläimistä ovat laumaeläimiä, joiden sosiaalisten tarpeiden tyydyttämistä varten eläimellä olisi oltava mahdollisuus saman lajitoverin seuraan. *Tulevaisuudessa olisi asetuksella kiellettävä muun muassa hevosen, lampaan, vuohen, siipikarjalajien sekä naudan pito ilman samanlajista seuraa.* Pääsääntöisesti ei riitä, että eläimillä on vain näköyhteys lajitoveriin. Eläimiä olisi kasvatettava nuoresta pitäen niin, että niillä olisi ryhmäkasvatusta mahdollistavat lajilleominaiset toimintamallit.

2 Yksityiskohtaiset kommentit

2.1. Parsinavetat ja lypsykarjan ulkoilu

Tuottajat eivät enää nykyisin käytännössä rakenna uusia parsinavetoita. On kuitenkin hyvä, että uusien parsinavetoiden rakentaminen ja käyttöönotto kielletään lakiesityksessä ja että jo käytössä olevissa parsinavetoissa olevien parsipaikkojen lukumäärää ei saisi lisätä peruskorjauksen tai laajennuksen yhteydessä. Tämä edesauttaa eläinten keskeisten tarpeiden tyydyttämistä ja siten hyvinvointia. On kuitenkin tärkeää, että myös taloudellisiin seikkoihin on kiinnitetty huomiota jo käytössä olevien parsinavetoiden osalta. Huolta herättää rakennemuutoksen aikana parsinavetoissa elävien eläinten hyvinvointi. *On kannatettavaa, että liikkumisentarpeen vaatimusta parsinavetoissa laajennetaan osin varsinaisen laidunkauden ulkopuolelle. Tutkittu tieto ei kuitenkaan tue parsinavetan lehmien liikkumisentarpeen rajaamista vain 90 vuorokauteen vuodessa.*

Eläinlajien tulisi päästä liikkumaan riittävästi sekä säännöllisesti. Liikkumisentarpeen tyydyttäminen on mahdollista eri tuotantomuodoissa, eikä tuotantomuotoa sen vuoksi voi pitää hyväksyttävänä syynä eläimen hyvinvointia heikentävälle toiminnalle. Liikunnantarpeen tyydyttäminen on yksinkertaisinta laitumilla, milloin se on käytännössä mahdollista. Laidun mahdollistaa liikkumisen lisäksi muun muassa kävelyn joustavalla pohjalla, esteettömän makuullemenon ja ylösnousun, kehonhoitoliikkeet, esteettömän sosiaalisen käyttäytymisen sekä riittävän suuren yksilöetäisyyden pitämisen, syömisen lajityypillisellä tavalla sekä virikkeelliset aistimukset. *Naudoilla on muutamassa päivässä patoutuva liikkumisen tarve*, jonka tyydyttyminen on ratkaistavissa parsinavetoissa sisäruokintakaudella joko säännöllisellä ulkoilulla tai jaloittelulla katetuissa halleissa. Säännöllinen jaloittelumahdollisuus sisäruokintakaudella mahdollistaa parsinavetan lehmien kehonhoidon ja sosiaalisten tarpeiden täyttymisen sekä edistää niiden terveyttä monin tavoin muun muassa vähentämällä poikimiseen liittyviä sairauksia ja edistämällä sorkkaterveyttä.

Mikäli jaloitteluolosuhteisiin ei niiden perustamisvaiheessa kiinnitä huomiota, jaloittelumahdollisuus voi myös heikentää lehmien hyvinvointia muun muassa huonontamalla sorkkaterveyttä ja lisäämällä vammoja. Tämän vuoksi tarvitaan huolellista jaloittelualueiden suunnittelua. Ulkoilu edistää oikein suunniteltuna myös pihattolehmien ja hiehojen hyvinvointia. *Jaloittelualueiden suunnittelun tukeminen investointituin on kannatettavaa.*

2.2. Porsitus- ja tiineytyshäkit

Emakoilla on lähestyvän porsimisen hormonimuutoksista aiheutuva vahva pesänrakennustarve: emakko aloittaa noin 24–12 tuntia ennen porsimista pesänrakentamisen, johon liittyy lisääntynyt aktiivisuus ja ympäristön materiaalien tonkiminen, kuopiminen, ja suun avulla siirtäminen. Emakon on käytännössä hyvin vaikeaa tyydyttää pesänrakennustarvetta porsimishäkissä rajatun liikkumatilan ja kuivikkeen käytön vaikeuden vuoksi.

Kun pesänrakennustarpeen tyydyttäminen ei ole mahdollista, emakon porsimiseen ja emo-ominaisuuksiin liittyvien hormonien eritys jää vaillinaiseksi, porsiminen pitkittyy ja riski syntyvien porsaiden kuolleisuuteen ja heikkouteen hapenpuutteen vuoksi kasvaa. Pesänrakennusmahdollisuuden edistäminen parantaa emakon emo-ominaisuuksia ja maidontuotantoa erityisesti ternimaitovaiheessa, mutta saattaa tehostaa maidontuotantoa myös myöhemmin imetyskauden aikana. Ternimaidon saanti on elintärkeää vastasyntyneelle porsaalle. Ternimaito tukee porsaan myöhempää kasvua ja tämä kasvua edistävä vaikutus ulottuu jopa teuraspainoon asti.

Pesänrakennusvaihe on erityisen tärkeä emakoiden hyvinvoinnille, ja onnistuessaan se tukee sekä emakon että porsaiden hyvinvointia. Tutkimukset ja käytäntö ovat osoittaneet, että porsaiden kuolleisuus on vapaassa porsituksessa hallittavissa toimivilla rakenneratkaisuilla ja osaavalla hoidolla. Rakenneratkaisujen ja hoidon lisäksi on kiinnitettävä huomioita myös emakoiden emo-ominaisuuksiin, fyysiseen kuntoon sekä pahnuekoon kohtuullistamiseen myös jalostuksen keinoin.

Vastasyntyneistä porsaista kuolee ensimmäisten kolmen vuorokauden aikana aina tietty osa. Vaikka tämä on osittain luonnollista elinkyvyttömien eläinten karsintaa, tulisi ihmisen hoidosta riippuvaisten eläinten mahdollisimman pieneen kuolleisuuteen pyrkiä sekä eläimen hyvinvoinnin että tuotannon taloudellisuuden vuoksi. Vapaaporsituksen käyttöönottoa on osaltaan hidastuttanut pelko lisääntyvästä porsaskuolleisuudesta, etenkin nykyisissä luonnottoman isoissa pahnueissa, jotka ylittävät emakon oman imetys- ja vieroituskyvyn.

Kansainväliset tutkimukset antavat ristiriitaista tietoa vapaaporsituksen ja häkkiporsituksen välisistä porsaskuolleisuuseroista. Kuolleisuuserojen taustalla on muun muassa erilaiset karsinaratkaisut sekä emakoiden ja tuottajien kokemattomuus vapaaporsituksesta. Toistaiseksi ainoassa laajemmassa, suurta tilatason dataa hyödyntäneessä epidemiologisessa tutkimuksessa ei vapaaporsitustiloilla ollut suurempaa porsaskuolleisuutta kuin häkkiporsitustiloillakaan. Tuore suomalainen tutkimus osoitti kuitenkin, että porsaskuolleisuus voidaan pitää alhaisena myös, vaikka emakko porsii vapaana. Tulokset ovat linjassa EFSAn tuoreen raportin kanssa, jonka mukaan oikeilla karsinaratkaisulla ja riittävällä karsinan koolla porsaskuolleisuus saadaan pysymään samalla tasolla myös ilman porsimishäkin käyttöä.

Porsivan emakon ja syntyvien porsaiden hyvinvoinnille on erittäin myönteistä, että lakiesityksessä ehdotetaan uusien kiinteiden porsimishäkkien rakentamisen kieltoa. Tämä on linjassa myös tuoreiden EU-tason päätösten kanssa. Kuitenkaan pelkästään kieltämällä kiinteiden porsitushäkkien rakentaminen ei aukottomasti varmisteta emakoiden vapaaporsitusta tai edes vapaaimetystä tulevaisuudessa. *Sen sijaan pykälä, tai vähintään pykälän perustelut, olisi kirjattava niin, että häkkityypistä riippumatta emakon pitäminen vapaana on lainsäätäjän lähtökohta ja tavoite. Emakoiden pito pitkäaikaisesti ja rutiininomaisesti porsitushäkeissä voitaisiin kieltää yksiselitteisesti ja selkeästi.* Elinkeino on nyt jo toiminut hyvin aktiivisesti vapaaporsituksen edistämiseksi, joten edellytykset hallittuun siirtoon vapaaporsitukseen ovat hyvät: tarpeeksi pitkällä siirtymäajalla ja tukemalla tuottajia sekä investointi- ja hyvinvointitukien että neuvonnallisten toimien avulla.

Jotta varmistetaan hallittu siirto ja eläinten hyvinvoinnin sekä tuottajien kannalta toimivien ratkaisujen käyttöönotto, olisi tarpeen asetustasolla säätää tarkemmin muun muassa vapaaporsituskarsinan minimimitoista ja -vaatimuksista.

Porsitushäkkien salliminen ”käyttöiän loppuun” on aikamääreenä epämääräinen. Säännöstä olisi syytä täsmentää sisällyttämällä siihen ajankohta, josta lähtien porsitushäkkien käyttö on kiellettyä.

2.3. Porsaiden kirurginen kastraatio

Porsaille kastraation yhteydessä annettu tulehduskipulääke ei ole riittävä lääkitys kastraatiotoimenpiteen eikä sen aiheuttaman jälkikivun poistoon. Karjuporsaiden kastraatiosta olisi mahdollista päästä eroon muun muassa kasvattamalla täyskarjuja ja kehittämällä teurastamoissa toimivia karjunhajua erottelevia menetelmiä, sekä eläinten hoitoa, ruokintaa ja jalostusta. Väliaikaisena ratkaisuna voidaan pitää myös rokottamista karjunhajua vastaan. *On kiitettävää ja nykytutkimuksen mukaista, että porsaiden kivuliaasta kastroinnista luovutaan siirtymäajalla.* Se on ollut myös Euroopan Unionin tahtotila jo pidempään. *Neljän vuoden siirtymäaika pakollisen kivunlievityksen käyttöön on pitkä ja olisi hyvin puolitettavissa*. Pässikaritsoiden kastrointitarve on Suomessa hyvin vähäinen, ja sen salliminen vain eläinlääkärin tehtäväksi on johdonmukaista ja edistää eläinten hyvinvointia.

Asetuksella olisi määritettävä myös eläimeen kajoavien hoitotoimenpiteiden suorittajan pätevyydestä, kuten akupunktiosta, koirien hammaskiven poistosta, hevosen hampaiden tarkastuksesta, raspauksesta ja hoidosta, kavioiden vuolusta ja kengityksestä, sorkkahoidosta tai verinäytteen otosta. Vastaava lainsäädäntöä on humaanilääketieteen toimenpiteiden suorittajien pätevyysvaatimuksista.

2.4. Jatkuva vedensaanti pysyvissä pitopaikoissa

On myönteistä, että hallituksen esityksessä ehdotetaan asetustasolla määrättävän vähintään kolme kertaa päivässä juottoa eläimille (igluvasikat, rekikoirat ja tietyt turkiseläimet), joille ei ole jatkuvan veden tarjollaolovelvoitetta pysyvässä pitopaikassaan. Jo kohtuullisen maltillisesti rajoitettu vedensaanti lisää janontunteesta aiheutuvaa levottomuutta ja pitkäaikaisena vähentää rehukulutusta, vaikka suoranaisia kuivumiseen viittaavia muutoksia ei vielä havaita. Tavoitteena tulisi olla, että pysyvissä pitopaikoissa on oltava vettä jatkuvasti saatavilla. Riittävästi tutkittua tietoa vedensaannin rajoittamisen haitoista ei vielä ole. *Eläinlajikohtaisen asetusvalmistelun pitäisi perustua tutkittuun tietoon eläinten vedentarpeesta ja juomismotivaatioista eri tilanteissa. Asetustasolla olisi lisäksi täsmennettävä lyhytaikainen tarhaus, jolloin tarhassa ei olisi vettä tarjolla.*

Jatkuvaa vedensaantia koskevia säädöksiä olisi syytä täsmentää: asetusten poikkeussäännöksiä sovellettaisiin vain silloin, kun vesi sääolosuhteiden takia jäätyy, ja silloinkin eläimet olisi juotettava vähintään kolme kertaa päivässä. *Tätä olisi syytä täsmentää siten, että vasikalle pitää tarjota maitojuoman lisäksi myös vettä juotavaksi.*

Pysyvää pitopaikan määrittelyä ja juomaveden tarjoamista hevoselle olisi hyvä selkiyttää auki kirjoitetuin esimerkein. Nyt sivulla 39 mainitaan, että hevosen karsina ja tarha ovat pysyviä pitopaikkoja, ja sivulla 84, että tarha ei ole pysyvä pitopaikka, jos ei vietä siellä pääosaa ajastaan. Esitetyssä muodossa se voi edelleen johtaa epätoivottuun tilanteeseen, jossa hevosten tarhausaikoja lyhennetään, jos veden tarjoaminen tarhaan on haastavaa. Hevosen hyvinvoinnille on tärkeätä, että se saa liikkua mahdollisimman paljon vapaasti.

2.5. Eläinkauppa, pentutehtailu

Lakiesityksen koiran ja kissojen tuontia ja myyntiä koskevat pykälät 39–41 § ovat kohtuullisia ja puuttuvat nykytilanteen epäkohtiin tehokkaasti. Toteutuessaan muutokset edistänevät koirien ja kissojen hyvinvointia.

2.6. Eläinlääkäreiden ilmoitusvelvollisuus perinnöllisten vikojen johdosta lemmikeille tehdyistä toimenpiteistä

Eläinten hyvinvointihaittoihin puuttuminen myös jalostuksellisin keinoin on tärkeää. On kiitettävää, että jalostushaittoja huomioidaan esiintyvän lemmikkieläinten lisäksi myös tuotantoeläimillä.

On kiitettävää, että eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain (29/2000) muutoksen ilmoitusvelvollisuutta lavennetaan myös tiettyihin vakaviin perinnöllisiin sairauksiin ja vikoihin, joiden hoitoon hakeudutaan. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi erityisen vakavat atopiat ja allergiat sekä koirien äärimmäisen voimakas ääniyliherkkyys. Tieto pieneläinten sairauksien perinnöllisyydestä kehittyy jatkuvasti, ja olisi sen vuoksi kannatettavaa, että ilmoitusvelvollisuuden piirin kuuluvia toimenpiteitä ja hoitoja tarkasteltaisiin säännöllisesti.

Sujuvasti toimiakseen toimenpiteiden ilmoittamisessa eläinrekistereihin on lisättävä tautikoodiston luominen tai muuten perustettava yhdenmukainen rekisteri diagnoosien yhtenäistämiseksi ja tarvittavaa tilastointia varten. Toimiakseen käytännössä ilmoittamisen tulee olla niin vaivatonta, että se ei aiheuta eläinlääkärille huomattavaa lisätyötä.

Esityksestä jää epäselväksi, miten asiaa koskevaa valvontaa toteutettaisiin ja millaisia keinoja valvontaviranomaisilla olisi puuttua eläinten jalostukseen ilmoitusten perusteella. Mikäli ilmoitukset eivät johda mihinkään toimenpiteisiin, on olemassa vaara, että ilmoituksella ei ole mitään todellista vaikutusta jalostukseen.

3 Muut muutokset

Liikkumisen tarve ei koske vain nautoja. Suuri osa kotieläimistämme on alun perin laiduntavia kasvissyöjiä, kuten lampaat, vuohet, hevoset ja naudat, ja näiden terveyttä ja hyvinvointia edistää pääsy laitumelle. Hevosten olisi esimerkiksi kyettävä ottamaan laukka-askelia tarhoissa. *Jaloittelutarhojen koot olisi säädettävä asetustasolla riittävän suuriksi, jotta liikunnantarpeen tyydyttyminen olisi mahdollista jaloittelutarhoja käyttäville eläinlajeille. Lisäksi olisi määritettävä erikseen asetuksessa, että hevosilla on oltava mahdollisuus vapaaseen jaloitteluun riittävän suuressa tarhassa päivittäin.*

On myönteistä, että sosiaalisten tarpeiden tyydyttyminen on nostettu keskeiseksi käyttäytymispiirteeksi. Täsmennystä kuitenkin tarvitaan siltä osin, että laumaeläimen sosiaalisia tarpeita ei voi tyydyttää toisen eläinlajin seura. *Hevosten, nautojen, vuohien ja lampaiden pito ilman lajitoverin seuraa voitaisiin kieltää siirtymäajalla.* Hevosilla on tarve toteuttaa tiettyä käyttäytymistä, kuten syömistä tai lepäämistä, samaan aikaan lauman muiden jäsenten kanssa, ja ne stressaantuvat helposti yksin ollessaan. Pelkkä näköyhteys ei ole lähtökohtaisesti riittävä keino tyydyttää sosiaalisia tarpeita. Vastaavasti vasikoilla lajitoverin seura mahdollistaa sosiaalista leikkiä sekä edistää stressinsietokykyä ja positiivisia tunteita. *Sen vuoksi vasikoiden yksilökarsinakasvatus olisi perusteltua asetuksella rajata ensimmäisiin viikkoihin syntymän jälkeen.*

Lakiesityksessä esitetään, että 1.1.2035 jälkeen emakon tai ensikon saa pitää tiineytyshäkissä enintään kahdeksan päivää siemennyksen yhteydessä. On tärkeää huomata, että kahdeksan päivää tiineytyksestä on erittäin herkkä tiineyden vaihe juuri ennen alkioiden kiinnittymistä. Ensimmäinen

tiineyskuukausi ja varsinkin ensimmäiset kolme viikkoa ovat erityisen riskialtista aikaa alkioiden varhaiskuolemille, jotka johtuvat yhdistämisen seurauksena tapahtuvasta tappelusta ja stressistä. *Paras ajankohta ryhmien muodostamiselle olisi sen vuoksi varhemmin eli välittömästi porsaiden vierotuksen jälkeen* – tätä suosittelee myös EFSAn tuore raportti.

4 Lakiesityksen pykälät ja yksityiskohtaiset perustelut

12 §. *Kohtelun yleiset vaatimukset*: Pykälän perusteluissa esitetään, että jos eläinten käsittelyssä ja koulutuksessa käytetään apuna toisia eläimiä, kuten paimentavia koiria lampaiden käsittelyssä tai lampaita paimentavien koirien koulutuksessa, olisi huolehdittava siitä, että eläimet eivät aiheuta toisilleen tarpeetonta pelkoa tai muuta kärsimystä. Tämä on kannatettavaa.

13 §. *Kielletty kohtelu*: Pykälän ensimmäisessä momentissa kielletään sellainen eläinten kovakourainen käsittely, jolla aiheutetaan tarpeetonta kärsimystä eläimille. Tämä on hyvin kannatettava kielto. Olisi toivottavaa, että sen nojalla voitaisiin ottaa kantaa viihde-, harraste- tai kilpailumielessä suoritettavaan pyydä-ja-päästä-kalastukseen tai pienpetojen metsästykseen.

Kalojen kiputuntemus ei viimeisimmän tutkimustiedon mukaan eroa olennaisesti nisäkkäiden vastaavasta. Kalojen kipukokemuksessa kyse ei ole vain refleksinomaisesta mekaanisesta reaktiosta. Kalat oppivat esimerkiksi välttämään paikkoja, joissa ovat kokeneet kipua. Kipukokemus muuttaa kalojen käyttäytymistä jopa päivien ajan, ja kivun aiheuttamia käyttäytymismuutoksia saadaan lievennettyä kipulääkityksellä. Lisäksi kivuliaat kalat ovat koeolosuhteissa valmiita tekemään työtä saadakseen kipulääkettä. Koukulla kalastaminen aiheuttaa kalalle sekä kipua ja stressiä että usein kudosvaurioita. Ellei pyydä-ja-päästä-kalastus tapahdu hyvin perustellusta syystä (kuten kannanhoidollisessa tarkoituksessa tehdyn kartoituksen vuoksi, jota ei voida millään muulla tavalla toteuttaa), tai jos kyse on alamittaisten kalojen tai suurten emokalojen vapauttamisesta, ei tällaista kärsimystä kaloille aiheuttavaa toimintaa voida pitää tarpeellisena eikä siten hyväksyttävänä. On myös ongelmallista, että kalan mahdollinen eloonjääminen jää kalastajan arvioitavaksi. Riskinä on, että veteen palautetaan huomattavasti loukkaantuneita eläimiä. *Edellä mainituista syistä olisi perusteltua, että pyydä-ja-päästä-kalastus kiellettäisiin.*

On erittäin kannatettavaa, että kalojen tainnutus ehdotetaan pakolliseksi. On kuitenkin ongelmallista, että pykälä ei koske suurina määrinä pyydettäviä kaloja. Tämä ristiriita osoittaa tarvetta kehittää massatainnutusmenetelmiä kaloille.

Eläimiä käytetään kohteina eläinkilpailuissa ja niitä varten tehtävissä harjoituksissa. Tällaisia ovat muun muassa lampaat paimenrotuisten koirien paimentamisviettien testauksessa sekä elävät ketut tiettyjen metsästyskoirarotujen luolakokeissa. Ketut elävät tavanomaisissa varjotalo-olosuhteissa usein paljon pidempään kuin turkistarhoilla. Elävien kettujen käyttö metsästyskoirien harjoitussyöttinä on ketuille lähtökohtaisesti stressaavaa, vaikka niiden välinen fyysinen kontakti olisikin yritetty estää. Tästä on kantanut huolta Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta jo vuonna 2016. *Elävien kettujen käyttö luolakoirien koulutuksessa tulisi kieltää.* Tähän päätyi myös Seura- ja harrastuseläinten neuvottelukunta kokouksessaan 14.9.2022. *Muiden kohde-eläinten hyvinvoinnista, harjoitus-/kilpailujaksojen välisistä lepoajoista ja pito-olosuhteista voitaisiin säätää asetuksella.*

16 §. *Toimenpiteiden tekijä ja kivunlievityksen käyttö*: Kivunlievityksen pakollisuus on kannatettavaa. Lakiesityksen mukaan kivuliaiden toimenpiteiden yhteydessä olisi käytettävä kivunlievitystä, ellei toimenpiteestä aiheutuva kipu ole lievää ja hetkellistä tai jos toimenpide ei siedä viivytystä. *Kohtaa olisi syytä muuttaa siten, että kivuliaiden toimenpiteiden yhteydessä on käytettävä* riittävää *kivunlievitystä.* Ellei kivunlievitys ole riittävää, se ei poista kipua.

On kannatettavaa, että asetuksella säädettäisiin erikseen kipulääkityksestä, koska uutta tutkimustietoa karttuu vilkkaasti. On kiitettävää, että *perustelumuistioon on lisätty, että nupoutuksen*

asianmukaiseen kipulääkitykseen kuuluvat sekä toimenpiteen aiheuttaman että sen jälkeisen kivun hoito. Perusteluihin voisi täsmentää sivulle 105, että rauhoitus helpottaa *eläimen* (ent. vasikan*)* käsittelyä jne. *Tietämys kivunlievityksestä on lisääntynyt, joten rutiiniomaisten kivuliaiden toimenpiteiden jälkikivun hoito olisi asianmukaista. Tällaisia ovat esimerkiksi jälkikivun hoito poron kastraation yhteydessä.* Poron kastraatiokivun turvalliseen hoitoon kenttäolosuhteissa tarvitaan uusia, tutkimukseen perustuvia innovaatioita. Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tehdyn tutkimuksen mukaan nykyiset puudutteet eivät ole riittävän nopeavaikutteisia, eikä tuotantoeläimille ole rekisteröity rauhoitteen vastalääkettä.

18 §. *Kielletyt välineet ja laitteet*: Perusteluihin olisi hyvä täsmentää, että sisätiloissa käytettävät kielletyt sähköiskuja antavat parsivahdit olisi kielletty myös siipikarjalta. Esimerkiksi kalkkunaemojen lattiamuninnan ehkäisemiseen voidaan joskus käyttää sähköpaimenia seinänvierustoilla; lattiamuninnan ehkäisemiseen on muitakin, eläinystävällisempiä keinoja.

20 §. Emakoilla tulisi olla mahdollista tyydyttää pesänrakennustarvettaan.

21 §. *Ruokinta ja juotto*: *Pykäliin voitaisiin lisätä määritelmä, mitä tarkoitetaan vastakuoriutuneella untuvikolla.* Lakiesityksessä mainitaan, että vastakuoriutuneille linnunpoikasille ei tarvitsisi olla vettä tarjolla. Tätä perustellaan perustelumuistiossa sillä, että vastakuoriutuneet linnunpoikaset eivät tarvitse juomavettä ennen kuin ne saavuttavat sellaisen kehitysvaiheen, jolloin ne alkavat harjoitella ravinnon ja veden hankkimista ympäristöstään. Untuvikot alkavat kuitenkin nokkia ympäristöään heti kuoriutumisen jälkeen, ja ne alkavat syödä ja juoda nopeasti, mikäli niillä on vettä ja rehua tarjolla kuorijassa hautomossa tai heti kuoriutumisen jälkeen. Vaikka ruskuaispussi riittää turvaamaan untuvikkojen nesteensaannin jonkin aikaa kuoriutumisen jälkeen, varhainen syöminen ja juominen edistää muun muassa untuvikkojen ruoansulatuskanavan kehittymistä, immuniteettia ja ruskuaispussin hyödyntämistä. Mikäli broileriuntuvikot kuoriutuvat kasvattamossa, jossa on heti kuoriutumisen jälkeen pääsy rehulle ja vedelle, on se edistänyt broilereiden jalkaterveyttä. Mikäli untuvikot kuljetetaan kuorijasta kasvattamoon, ruskuaispussin on katsottu kuljetuslainsäädännössä riittävän alle 72 tunnin kuljetuksen ajaksi. Käytännössä linnuille kuitenkin voidaan pakata mukaan energiageeliä. Tutkimustieto ei siten tue vastakuoriutuneiden untuvikkojen vedenrajoitusta.

65 § *Eläinten teurastus:* On myönteistä, että vaatimus tainnutuksesta tai lopetuksesta ennen verenlaskua on kirjoitettu nykyistä selkeämmin pykäläehdotuksiin. EFSA on tehnyt aiheesta tieteellisen kannanoton jo vuonna 2004.

73 §. *Tulli*: Tulli nostetaan lakiesityksessä valvovaksi viranomaiseksi. Tällä hetkellä Tullin osaaminen ja resurssit eläinten hyvinvoinnin valvontaan ovat erittäin vähäiset, ja esitys vaatisi ammattitaitoisen henkilökunnan varaamista tähän tehtävään Tullille. Esitys on kuitenkin sinänsä erittäin kannatettava.

81 §. *Läsnäolo-oikeus*: Läsnäolo-oikeuden antaminen valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalle opiskelijalle on äärimmäisen tärkeä lisäys lainsäädäntöön. Lisäys poistaisi epävarmuuden siitä, voiko opiskelija osallistua tarkastuksille.

82 §. *Asiantuntijan ja avustajan käyttäminen*: On erittäin hyvä, että asiantuntija-avun ja avustajien käytöstä on linjattu selkeästi. Lisäksi on hyvä, että on tunnistettu siitä aiheutuvat kustannukset ja mahdollisuus veloittaa ne valtiolta. Avustajien käyttö myös tarkastuksilla kotirauhan piirissä on erittäin tärkeää, koska suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksityishenkilöiden asuntoihin. Esitys myös mahdollistaisi avustajan itsenäisen toiminnan esimerkiksi asunnon pihapiirissä varsinaisen tarkastuksen jälkeen, vaikka asunnossa hän ei saisikaan toimia yksin. Se mahdollistaisi muun muassa eläinten loukuttamista ulkona.

86 §. *Broilereiden ja sikojen hyvinvoinnin arviointi teurastamolla*: Broilereiden jalkapohja-arvioinnin rinnalle tuodaan toinen hyvinvoinnin arviointivaatimus teurastamolle. Eläinperäisten hyvinvointimittareiden käyttöönotto olisi tarpeen laajemminkin. Erityisesti sikojen hännänpurenta on hyvä mittari lihasian koko elinkaaren aikaisesta hyvinvointitasosta, kunhan arviointi tehdään

asianmukaisella tavalla. Arvioinnille on julkaistu tutkimukseen perustuva ehdotus, ks. Valros et al. 2020. Kun hyvinvointiarviosta säädetään tarkemmin, asetustasolla on tärkeää huomioida arvioinnissa käytettävien mittareiden toimivuus ja yhdenmukaisuus.

92 §. *Viranomaisen toimet eläinten hyvinvointimääräysten vastaisen menettelyn vuoksi*: Pakkokeinojen lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus kehotuksen antamiseen silloin, kun rikkomus on vähäinen. Tämä on hyvä ehdotus ja selkiyttäisi ja tehostaisi valvontaa.

97 §. *Kiireellisen hoidon hankkiminen*: On hyvä, että lakiesityksessä on erikseen selkiytetty kustannusten hoitamista kiiretilanteessa. Esityksen mukaan maksuista huolehtisi aluehallintovirasto, samoin kuin se huolehtisi kustannusten perimisestä omistajalta. Tämä selkeyttää nykyisen tilanteen, jossa maksujen hoitaminen ja periminen on jäänyt kuntien vastuulle. Kunnan on siis ensin pitänyt järjestää hoito ja maksaa lasku, ellei omistaja ole maksanut sitä suoraan. Tämän jälkeen kunnan on pitänyt yrittää periä maksuja asiakkaalta, ja vasta jos laskuja ei makseta, veloittaa menot aluehallintovirastolta.

98 §. *Eläimen myyminen, muu luovuttaminen ja lopettaminen*: On hyvä, että lakiesitykseen on lisätty mahdollisuus myös muuhun luovutukseen. Tällä hetkellä lainsäädännössä on huomioitu vain myyminen ja lopettaminen. Usein valvontatoimenpiteet kuitenkin kohdistuvat eläimiin, joilla ei ole varsinaista markkina-arvoa, joten on oleellista, että myös muu luovutus on huomioitu.

114 §. *Perittävät maksut*: Valvontaviranomainen voisi jatkossa periä toimijalta maksun tarkastuksesta, joka joudutaan tekemään sen takia, että toimijan toiminta ei ole täyttänyt sille asetettuja vaatimuksia, ja tämän johdosta joudutaan tekemään määräyksen tai kiellon antamisen jälkeinen uusintatarkastus. Ehdotettu muutos on tervetullut, koska se saattaa tietyissä tapauksissa lisätä epäkohtien korjaamista ja siten valvonnan vaikuttavuutta.

5 Muut kommentit

Parityöskentely eläinsuojelutarkastuksilla:

On tärkeää edistää eläinlääkäreiden parityöskentelyä kaikilla alueilla. Sinänsä kannatettava avustajien ja asiantuntijoiden käyttö ei korvaa toimivaltaisen virkaeläinlääkärin apua valvontatyössä, koska virkavastuulla toimivalla eläinlääkärillä on tilanteen hoidosta ja päätöksen tekemisestä kuitenkin lopullinen vastuu ja syvällisempi osaaminen.

Mikäli halutaan edistää valvontaa tekevien eläinlääkärien työssäjaksamista ja näin vähentää työuupumuksesta aiheutuvia sairauspoissaoloja, olisi eläinlääkäreiden parityöskentelyn suosiminen eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tehdyn tutkimuksen mukaan ensiarvoisen tärkeää. Hankalissa tapauksissa kahden eläinlääkärin tekemä arvio tilanteesta antaa varmemman pohjan päätökselle. Myös säästöjen saavuttaminen eläinsuojeluvalvonnan kuluissa on mahdollista sitä kautta, että käynnit hoidettaisiin pääasiassa parityönä toisen eläinlääkärin kanssa. Tämä johtuu siitä, että kaksin tehtynä työ on mahdollista tehdä tehokkaammin. Kentällä tulee esimerkiksi vastaan tilanteita, joissa tarvitaan kahden eläinlääkärin mielipidettä tilanteesta, joka voidaan todeta ainoastaan paikan päällä. Mikäli käytäntö on se, että eläinlääkäri tekee tarkastukset yksin tai avustajan kanssa, voidaan samaan kohteeseen joutua tekemään useampi tarkastuskäynti, mikäli tilanteeseen tarvitaan toinen mielipide.

Toinen virkavastuulla toimiva eläinlääkäri näkee tilanteen myös selkeämmin eri suunnista kuin avustaja, jolla ei ole lopullista päätösvaltaa eikä näin todennäköisesti myöskään vastaavaa koulutusta ja osaamista eri alueilta, joita eläinten hyvinvoinnin valvonnassa tarvitaan. Näin ollen avustajan mielipide asian lopullisesta hoitamisesta voi olla täysin erilainen kuin virkavastuulla toimivan eläinlääkärin. Tämä voi johtaa siihen, että vaikka mahdollista toimenpiteiden suorittamiseen

tarvittavaa apua avustajalta saataisiinkin, ei häneltä saada samanlaista apua ja tukea lopulliseen asian ratkaisemiseen.

Mitä paremmin valvontatyötä tekevät eläinlääkärit saadaan jaksamaan työssään, sitä enemmän saadaan säästöjä. Työssään kokenut valvoja pystyy työskentelemään tehokkaasti, koska tapausten hoito on jo tuttua, ja toisaalta hän pystyy parityössä perehdyttämään myös uudempia tulokkaita. Perehdytys ja rekrytointikuluissa säästetään, mitä harvemmin rekrytointeja joudutaan tekemään. Myös sairauspoissaolojen vähentäminen on merkittävä tapa vähentää kustannuksia. Samalla voidaan parantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumista, kun saamme tehokkaasti ja viivytyksettä hoidettuja valvontatapauksia, joissa päätökset on tehty selkeästi ja hyvin perustellen.

dosentti Laura Hänninen, Dip ECAWBM-AWSEL
vanhempi kliininen opettaja
laura.hanninen@helsinki.fi

professori Anna Valros
anna.valros@helsinki.fi

Eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus & Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osasto
Eläinlääketieteellinen tiedekunta
Helsingin Yliopisto

6 Tieteelliset viitteet

1. Broom, D. Fraser, A., 2015. Domestic animal behaviour and welfare, 5.p, CABI Head Office, Oxfordshire, Iso-Britannia.
2. Loberg, J., 2005. Exercise of tied dairy cows during the winter aspects of motivation and preference, Skara: Sveriges lantbruksuniversitetet. https://pub.epsilon.slu.se/914/.
3. EFSA, 2009. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the Commission on the risk assessment of the impact of housing, nutrition and feeding, management and genetic selection on behavior, fear and pain problems in dairy cows. EFSA Journal, 1139: 1-66. https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1139.
4. Gustafson, G., 1993. Effects of daily exercise on the health of tied dairy cows. Preventive Veterinary Medicine, 7: 209-223. doi:10.1016/0167-5877(93)90030-W.
5. Loberg, J., Telezhenko, E., Bergsten, C., Lidfors, L., 2004. Behavior and claw health in tied cows with varying access to exercise in an outdoor paddock. Applied Animal Behaviour Science, 89: 1-16. doi:10.1016/j.applanim.2004.04.009.
6. Arnott, G., Ferris, C.P., O'Connell, N.E., 2017. Review: welfare of dairy cows in continuously housed and pasture-based production systems. Animal, 11: 261-273. doi:10.1017/S1751731116001336.
7. Oliviero, C., Heinonen, M., Valros, A., Hälli, O., Peltoniemi, O., 2008. Effect of the environment on the physiology of the sow during late pregnancy, farrowing and early lactation. Animal Reproduction Science, 105: 365-377. doi:10.1016/j.anireprosci.2007.03.015.
8. Oliviero, C., Heinonen, M., Valros, A., Peltoniemi, O., 2010. Environmental and sow-related factors affecting the duration of farrowing. Animal Reproduction Science, 119: 85-91. doi:10.1016/j.anireprosci.2009.12.009.
9. Yun, J., Swan, K.-M., Farmer, C., Oliviero, C., Peltoniemi, O., Valros, A., 2014. Prepartum nestbuilding has an impact on postpartum nursing performance and maternal behaviour in early lactating sows. Applied Animal Behaviour Science, 160: 31–37. doi:10.1016/j.applanim.2014.08.011.
10. Declerck, I., Dewulf, J., Sarrazin, S., Maes, D., 2016. Long-term effects of colostrum intake in piglet mortality and performance Journal of Animal Science, 94:1633–1643. doi:10.2527/jas2015-9564.
11. Baxter, E., Rutherford, K., D'Eath, R., Arnott, G., Turner, S., Sandøe, P., Moustsen, V., Thorup, F., Edwards, S., Lawrence, A., 2013. The welfare implications of large litter size in the domestic pig II: Management factors. Animal Welfare, 22: 219–238. doi:10.7120/09627286.22.2.219.
12. Weber, R., Kiel, N., Fehr, M., Horat, R., 2007. Piglet mortality on farms using farrowing systems with or without crates. Animal Welfare, 16: 277-289.
13. Hukkinen, V, Immonen, N. 2021 Vapaaporsituksella parempaa hyvinvointia -hanke: keskeiset tulokset Vapaaporsitushankkeiden loppuseminaari, 15.12.2012, Helsinki.
14. EFSA Journal 2022;20(8):7421 https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7421.
15. EFSA, 2004. Opinion of the Scientific Panel on Animal Health and Welfare on a request from the Commission related to welfare aspects of the castration of piglets. EFSA Journal, 91:1-18. http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/91.
16. Weber, E.S., 2011. Fish analgesia: Pain, stress, fear aversion, or nociception? Veterinary Clinics of North America – Exotic Animal Practice, 14: 21-32. doi:10.1016/j.cvex.2010.09.002.
17. Sneddon, L., 2015. REVIEW Pain in aquatic animals. Journal of Experimental Biology, 218: 967-976. doi:10.1242/jeb.088823.
18. Valros, A., Välimäki, E., Nordgren, H., Vugts, J., Fàbrega, E., Heinonen, M., 2020. Intact tails as a welfare indicator in finishing pigs? Scoring of tail lesions and defining intact tails in undocked pigs at the abattoir. Frontiers in Veterinary Sciene, 7: 405. https://doi.org/10.3389/fvets.2020.00405.
19. Kohde-eläinten hyvinvointiin kiinnitettävä huomiota koirakokeissa, 2016. Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta. https://mmm.fi/documents/1410837/1879706/kannanotto+1.4.16.pdf/b5c56979-d646-419a-9867-7b87ca0716c4/kannanotto+1.4.16.pdf?t=1465484099000.
20. Bučková, K., Špinka, M., Hintze, S., 2019. Pair housing makes calves more optimistic. Sci Rep 9, 20246 (2019). https://doi.org/10.1038/s41598-019-56798-w.

21. Mandel, R., Whay, H.R., Klement, E. Nicol, C.J., 2016. Invited review: Environmental enrichment of dairy cows and calves in indoor housing. Journal of Dairy Science, Volume 99, Issue 3, 2016, Pages 1695-1715. https://www.journalofdairyscience.org/article/S0022-0302(16)00034-5/pdf.
22. Tiira, K., Sulkamaa, S., Lohi, H., 2016. Prevalence, comorbidity, and behavioral variation in canine anxiety. Journal of Veterinary Behavior, Volume 16, November, 2016, Pages 36-44.
23. Nurmi, H. K., Laaksonen, S., Häätylä, T. S., Sauvala, M., Valros, A., & Hänninen, L. (2022). The impact of clamp castration on the behaviour and body temperature of reindeer (Rangifer tarandus tarandus) – effects of local anesthesia and non-steroidal anti-inflammatory drug. *Applied Animal Behaviour Science*. https://doi.org/10.1016/j.applanim.2022.105719.
24. De Jong, C., Gunnink, H., van Hattum, T., van Riel, J.W., Raaijmakers, M.M.P., Zoet, E.S., van den Brand, H., 2019. Comparison of performance, health and welfare aspects between commercially housed hatchery-hatched and on-farm hatched broiler flocks. Animal, 13:1269–1277.
25. Malorka, A., Santin, E., Dahlke, F., Boleli, I., 2003. Posthatching water and feed deprivation affect the gastrointestinal tract and intestinal mucosa development of broiler chicks. Journal of Appllied Poultry Research, 12, 483–492.
26. Yun, J., Ollila, A., Valros, A., Larenza Menzies, M.P., Heinonen, M., Oliviero, C. & Peltoniemi, O., 2019, 'Behavioural alterations in piglets after surgical castration: Effects of analgesia and anaesthesia', Research in Veterinary Science, Vuosikerta 125, Sivut 36-42. https://doi.org/10.1016/j.rvsc.2019.05.009.
27. Munsterhjelm, C., Valros, A., Heinonen, M., Hälli, O. & Peltoniemi, O., 2008, 'Housing during early pregnancy affects fertility and behaviour of sows', Reproduction in Domestic Animals, Vuosikerta 43, Nro 5, Sivut 584-591. https://doi.org/10.1111/j.1439-0531.2007.00956.x.
28. White, K, Hänninen, L, 2022, Decision making on euthanasia and rehabilitation on wildlife casualties, 4th Annual meeting of the European veterinary congress of behavioural medicine, and animal welfare, Mallorca, Spain.
29. Väärikkälä, S., Hänninen, L., & Nevas, M. 2020. Veterinarians Experience Animal Welfare Control Work as Stressful. *Frontiers in Veterinary Science*, *7*. https://doi.org/10.3389/fvets.2020.00077.
30. Welfare aspects of the main systems of stunning and killing the main commercial species of animals, 2004, The EFSA Journal, https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2004.45